

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра соціології та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
Остапець Ю.О./
_____ 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З НАЦІОНАЛЬНИМИ МЕНШИНАМИ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	23 Соціальна робота
Спеціальність	231 Соціальна робота
Освітня програма	Соціальна робота
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	Українська

Ужгород 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «**Соціальна робота з національними меншинами**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **23 «Соціальна робота»** спеціальності **231 «Соціальна робота»** освітньої програми «**Соціальна робота**».

Розробник: Шандор Ф.Ф, доктор філ. наук, доцент, професор кафедри соціології та соціальної роботи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри соціології та соціальної роботи,

протокол № 12 від «01» липня 2021 р.

Завідувач кафедри Шандор Ф.Ф.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 8 від «01» липня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії Іопадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	2	5
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 60	3	9
	Лекції:	
	34	10
	Практичні (семінарські):	
	26	8
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	60	102

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Соціальна робота з національними меншинами» є вивчення та аналіз головних проблем етнічних груп, що мають теоретичне та практичне значення, ознайомлення студентів із засадами соціальної роботи з національними меншинами, особливостями етнонаціональної структури України загалом та Закарпаття, зокрема, вивчення законодавчого забезпечення соціальної роботи з національними меншинами в Україні та на міжнародному рівні. Головними завданнями дисципліни є засвоїти основні теоретичні поняття та концепції, що стосуються природи походження етносів; засвоїти особливості національної структури нашої держави; вивчити особливості основних форм, методів і напрямів соціальної роботи з національними меншинами.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- знання і розуміння предметної області та розуміння професії, базових понять соціальної роботи (ЗК-2);
- здатність визначати, формулювати та професійно розв'язувати проблеми (ЗК-6);
- здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК-9).
- уміння застосувати на практиці базові та інструментальні цінності соціальної роботи, розуміння соціальних і психологічних наслідків своєї професійної діяльності (ФК-1);
- бути здатним до координації зусиль різних організацій соціальної сфери щодо вирішення соціальних проблем і завдань в інтересах соціального захисту груп ризику (ФК-3);
- володіння навичками аналізу соціального та фізичного середовища, інфраструктури забезпечення благополуччя різних груп населення (ФК-4);
- володіння навичками диференціації соціальної роботи з клієнтами з врахуванням їх національно-культурного, вікового, гендерного і соціального статусу та індивідуально-психологічних характеристик (ФК-12);

- організація і проведення заходів з профілактики соціальних проблем, які порушують нормальну життєдіяльність особи, сім'ї, групи, громади та суспільства в цілому (ФК-13);
- здатність використовувати професійно профільовані знання в галузі соціології, психології, медицини, педагогіки, права, менеджменту та ін. наук для діагностики, прогнозування, проектування і моделювання соціальних процесів і явищ у контексті соціального захисту населення, з метою максимізації соціальних ресурсів у відповідності до потреб та інтересів користувачів послуг (ФК-14).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми:

- OK1.1.6 Загальна соціологія
- OK1.2.4 Соціальне і медичне страхування
- OK1.2.9 Система соціальних закладів і служб
- OK1.2.10 Теорія соціальної роботи
- OK1.2.11 Правове регулювання соціальної роботи
- OK1.2.19 Вступ до спеціальності
- OK1.2.21 Спілкування в соціальній роботі
- OK1.2.23 Ознайомча практика

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми “Соціальна робота”, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Розуміти наукові принципи, що лежать в основі соціальної діяльності, ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання зі спеціальності, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.	ПРН 3
Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.	ПРН 5
Використовувати методи діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.	ПРН 13
Налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних груп та громад.	ПРН 18
Використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів.	ПРН 19
Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.	ПРН 20

Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.	ПРН 22
---	--------

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни:

Очікувані результати опанування навчальної дисципліни	Шифр ПРН
Розуміти можливості застосування теоретико-практичних моделей, нормативно-правових засад та методів соціальної роботи з представниками національних меншин.	ПРН 3
Обґрунтовувати ефективність/неефективність різних форм і методів практичної соціальної роботи щодо з представників національних меншин.	ПРН 5
Вміти формулювати проблему, ставити мету і завдання у процесі роботи з СЖО з з представниками національних меншин.	ПРН 13
Демонструвати розуміння суті соціальної роботи в міждисциплінарній команді.	ПРН 18
Знати і вміти застосовувати різновиди і стратегії представництва інтересів, а також досвід його застосування з представниками національних меншин.	ПРН 19
Знати процедуру визначення індивідуальних потреб, розробки індивідуального плану, укладання договору під час надання соціальних послуг.	ПРН 20
Володіти базовими та інструментальними цінностями, принципами соціальної роботи з представниками національних меншин	ПРН 22

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання результатів навчання та методами демонстрування з навчальної дисципліни є:

- поточний контроль – здійснюється для всіх видів аудиторних занять під час їх проведення. Метою поточного контролю є визначення рівня досягнень дисциплінарних результатів навчання студента за певним розділом (темою) робочої програми дисципліни, практичними заняттями, самостійною роботою;
- проміжний (модульний) контроль має на меті оцінювання знань, умінь та практичних навичок студента, набутих під час засвоєння теоретичного і практичного матеріалу після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни;
- підсумковий контроль передбачає комплексне оцінювання рівня сформованості результатів навчання з дисципліни.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: самостійна робота, стандартизовані тести, реферат, доповідь з презентацією.

Знання, вміння та навички студентів оцінюються через визначення якості виконання конкретизованих завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами поточного контролю протягом одного модуля – 50.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Передбачає розкриття теоретичних питань і розв'язування тестів. Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка – 100 балів).

Форма підсумкового семестрового контролю: залік в усній формі.

Результат залікового контролю визначається як середньоарифметичне значення двох модулів. Якщо студент погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена в екзаменаційну відомість. Якщо студент не отримав достатньої кількості балів (менше 60) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає залік. Максимальна оцінка за відповідь на заліку – 100 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	50	100
12	12	14	12		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів	Кількість	Максимальна кількість балів
Практичні заняття	4	20	4	20
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10	1	10
Есе	1	20		
Реферат			1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Критерії оцінювання теоретичних завдань на модульній контрольній роботі (1 теоретичне завдання, максимальна кількість балів за 1 завдання – 10 балів): 0 – студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити; 1 – 3 балів – студент не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань; 4 – 6 балів – студент відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, але не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою; 7 – 9 балів – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією, але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації; 10 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.

Критерії оцінювання практичних завдань на модульній контрольній роботі (10 тестових завдань, максимальна кількість за 1 тестове завдання – 4 бали): 0 балів – студент надав неправильну відповідь на тестове завдання; 4 бали – студент надав правильну відповідь на тестове завдання.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

40-50 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.

30-39 балів – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації.

20-29 балів – студент відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою.

10-19 балів – студент не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань.

1-9 бали – не в змозі викласти зміст питань, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, вирішує завдання, які потребують однослівної відповіді.

0 – студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити.

Семестровий контроль з дисципліни здійснюється в усній формі. Семестровий залік проводиться за навчальним матеріалом, визначеним робочою навчальною програмою дисципліни у повному обсязі. Підсумкова кількість балів виставляється за 100-бальною шкалою та за національною шкалою. Студент отримує три питання з різних тем, визначених робочою навчальною програмою дисципліни. Кожне запитання оцінюється окремо: 1-ше – 30 балів, 2-ге – 30 балів, 3-тє – 40 балів. Загальна оцінка виводиться як арифметична сума отриманих балів. Критерієм оцінки відповідей служить рівень володіння студентом навчальним матеріалом. Залік вважається складеним за умови отримання не менше 60 балів.

Підсумкова оцінка з дисципліни здійснюється згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Тема 1. Природа і суть понять «етнос» та «нація». Політична та етнічна моделі нації. Умови трансформації етнічної спільноти в націю. Нація як політична спільнота. Механізми формування етнонаціональних спільнот.

Тема 2. Етнічність як форма зв'язку між етносом та особистістю. Етнічність та її функції. Механізми формування етнічності. Типи етнічності. Стани етнічності. Підходи до аналізу феномену етнічності.

Тема 3. Етнонаціональні групи. Процес становлення етнонаціональної групи. Статус етнонаціональних груп. Поняття «життєспроможності» етнонаціональних груп.

Тема 4. Міжетнічні відносини. Дослідження міжетнічних відносин. Природа міжетнічних відносин. Механізми формування міжетнічних відносин. Толерантність та інтолерантність у міжетнічних відносинах.

Тема 5. Поліетнічний соціум. Інтегративні та дезінтегративні процеси в полі етнічному суспільстві. Асиміляційна модель національної інтеграції. Мультикультуралізм.

Модуль 2.

Тема 6. Загальна характеристика етнонаціональних процесів в Україні. Особливості етнонаціональної структури населення України. Етнолінгвістична структура населення України. Регіональна диференціація як конфліктогенний чинник. Процес формування національної ідентичності населення України. Національна структура Закарпаття.

Тема 7. Правова база соціальної роботи з національними меншинами. Конституція України, Декларація прав національностей України, Закони України: «Про національні меншини в Україні», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про громадянство України», «Про засади державної мовної політики», «Про культуру», «Про засади запобігання та протидії дискримінації»

в Україні». Закон України «Про ратифікацію Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин», Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

Тема 8. Міжнародний досвід соціальної роботи з національними меншинами. Соціальна робота з клієнтами різних рас у США. Соціальна робота клієнтами різних етнічних груп у Великій Британії.

Тема 9. Соціальна робота з окремими етнічними групами. Принципи соціальної роботи з етнічними групами. Соціальна робота з мігрантами. Особливості соціальної роботи з нацменшинами Закарпаття. Соціальна робота з представниками ромської національної меншини.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні	лабораторні	інд.роботи	сам.робота	
Модуль 1						
Тема 1. Природа і суть понять «етнос» та «нація»	12	2	2			8
Тема 2. Етнічність як форма зв'язку між етносом та особистістю	12	2	2			8
Тема 3. Етнонаціональні групи	12	4	2			6
Тема 4. Поліетнічний соціум	12	4	2			6
Тема 5. Міжетнічні відносини	12	4	2			6
Модульна контрольна робота	2	2	0			0
Разом за модуль	62	18	10			34
Модуль 2						
Тема 6. Загальна характеристика етнонаціональних процесів в Україні	14	2	4			8
Тема 7. Правова база соціальної роботи з національними меншинами	14	4	4			6
Тема 8. Міжнародний досвід соціальної роботи з національними меншинами	14	4	4			6
Тема 9. Соціальна робота з окремими етнічними групами	14	4	4			6
Модульна контрольна робота	2	2	0			0
Разом за модуль	58	14	16			26
Разом	120	34	26			60

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	усього	у тому числі				
лекції		практ.	лаборант.	інд.роб.	сам.роб.	
Модуль 1						
Тема 1. Природа і суть понять «етнос» та «нація»	12	1	0			11
Тема 2. Етнічність як форма зв'язку між етносом та особистістю	12	1	0			11
Тема 3. Етнонаціональні групи	12	1	0			11
Тема 4. Поліетнічний соціум	12	1	0			11
Тема 5. Міжетнічні відносини	12	1	0			11
Тема 6. Загальна характеристика етнонаціональних процесів в Україні	14	1	0			13
Тема 7. Правова база соціальної роботи з національними меншинами	14	1	0			13
Тема 8. Міжнародний досвід соціальної роботи з національними меншинами	14	2	2			10
Тема 9. Соціальна робота з окремими етнічними групами	14	1	6			7
Модульна контрольна робота	4	0	0			4
Разом	120	10	8			102

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Природа і суть понять «етнос» та «нація»	2	0
2	Тема 2. Етнічність як форма зв'язку між етносом та особистістю	2	0
3	Тема 3. Етнонаціональні групи	2	0
4	Тема 4. Поліетнічний соціум	2	0
5	Тема 5. Міжетнічні відносини	2	0
6	Тема 6. Загальна характеристика етнонаціональних процесів в Україні	4	0
7	Тема 7. Правова база соціальної роботи з національними меншинами	4	0
8	Тема 8. Міжнародний досвід соціальної роботи з національними меншинами	4	2
9	Тема 9. Соціальна робота з окремими етнічними групами	4	6
	Всього:	26	8

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Природа і суть понять «етнос» та «нація»	8	11
2	Тема 2. Етнічність як форма зв'язку між етносом та особистістю	8	11
3	Тема 3. Етнонаціональні групи	6	11
4	Тема 4. Поліетнічний соціум	6	11
5	Тема 5. Міжетнічні відносини	6	11
6	Тема 6. Загальна характеристика етнонаціональних процесів в Україні	8	13
7	Тема 7. Правова база соціальної роботи з національними меншинами	6	13
8	Тема 8. Міжнародний досвід соціальної роботи з національними меншинами	6	10
9	Тема 9. Соціальна робота з окремими етнічними групами	6	7
	Модульна контрольна робота	0	4
	Всього:	60	102

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – комп'ютер, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – офісні додатки.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Міхненко Л.В. Сутність, принципи та завдання соціальної роботи з етнічними групами в Україні URL:: http://www.rusnauka.com/2_KAND_2011/Psihologia/78565.doc.htm.
2. Звіт підготовлено в рамках проекту Партнерства заради належного врядування «Зміцнення захисту національних меншин в Україні». Надруковано і розповсюджується в рамках Плану дій Ради Європи для України на 2018–2021: Проект «Захист національних меншин, зокрема ромів, та мов меншин в Україні». URL: <https://rm.coe.int/mdm-study-bloc-ukr1/168095ac65>
3. Lawrence S., Lyons K. Social Work and Social Services in Europe – a changing landscape. Cuadernos de Trabajo Social. 2013. Vol. 26-2. P.371–383.
4. Protecting national minorities, including Roma, and minority languages in Ukraine: Discussing the post 2020 Roma Strategy in Ukraine. URL: https://www.coe.int/en/web/kyiv/national-minorities/-/asset_publisher/IML3JaesMzYe/content/discussion-of-the-future-roma-strategy-in-ukraine?_101_INSTANCE_IML3JaesMzYe_viewMode=view/

5. Bartosh O., Kozubovskyi R., Shandor F. Training in intercultural tolerance for social work students in the multicultural context of Ukraine. *Intercultural Education*. 2021. Volume 32, Issue 5. P.495–507.
6. Sheafor B.W., Morales A.T., Scott M. *Social Work: A Profession of Many Faces*. 12th ed. London: Pearson, 2011. 552 p.

Допоміжна література

1. Агарков О.А. Організація соціальної роботи з національними меншинами: регіональний аспект. *Грані*. 2014. № 4 (108). С.81–85.
2. Биков О. Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні: монографія. Київ: Інст держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 354 с.
3. Гордузенко В. Етнонаціональна група як компонент етнонаціональної структури українського суспільства. *Соціальна психологія*. 2006. № 3 (17). С.173-180.
4. Євтух В. Етносоціологія: питання формування поняттєво-термінологічного апарату // Проблеми розвитку соціологічної теорії. Теоретичні проблеми змін соціальної структури українського суспільства: Наукові доповіді і повідомлення II Всеукраїнської соціологічної конференції / Соціологічна асоціація України, Інститут соціології НАН України, М.О.Шульга (наук. ред.) та ін. К., 2002. 533 с.
5. Кресіна І., Стойко О. Нелегальна міграція: проблеми протидії та правового регулювання. *Політичний менеджмент*. Дар: Український науковий журнал. 2009. № 3. С.174-180.
6. Супруновський А. Державне регулювання міграційних процесів в Україні. *Вісник прокуратури*. 2010. № 3. С.56-62.
7. International federation of Social Workers. Social workers respond to the growing social crisis in europe. URL: <https://www.ifsw.org/social-workers-respond-to-the-growing-social-crisis-in-europe/>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Національний склад України. Міністерство зовнішніх справ України. URL: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/379.htm>.
2. Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року. URL: <http://www.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/>